

MARIO COSTANTINI

TU SCÈ CHI SSI NA VÉRA GLÒRRJE

POEMETTO IN VERNACOLO PENNESE SUL GRAN SASSO

Foto di OSVALDO LOCASCIULLI

Introduzione e traduzione di CANDIDO GRECO

Nota di FRANCO TASSI

FORTUNATO AMBROSINI EDITORE - PENNE

TU SCÈ CHI SSI NA VÉRA GLÒRRJE

Chi l'havòsse mi dòtte,
chi nnu jurne,
òm'havòssa vuta
'rcundà stu fatte.
5 Niscéune, manghe
li préte
di la strète
sí li putòje 'mmagginà.
Eppéure chi ttande
10 duléure 'n gore,
jé mo vi l'haja 'rcundà.
Ma s'arnasciòsse . . .
tutte li guaje scé, ma
quòste nn'arfaciòsse.
15 Jé so nète a Ppònne,
na cità chi sta
tra li mundagne
e lla maréne,
20 su quattre culléne verde,
e da sti culle,

lu sguarde nz'arposa mi
ddua ti ggéra ggére:
véte la Majèlle,
25 lu Granzasse, lu mère
e lli cambagne attorne
tutte lavurète.
Tutt'è bbèlle!
Però si ttinòssa 'invità
30 cacchidéune a vvidò
nu pèzze di vidéute
frégne na fréche,
ji faciòssa vidò
lu "*Ggigande chi ddòrme*"
a lu tramonde . . .
35 e sso ssichéure,
ca la vèucche apèrte
nin fusse ninde
pi ttanda spittàquele!
Da li culle di Ppònne,
40 ugne ssòre pu fa
nu pinzire divèrse:
hé llu Ggigande
chi tti li dètte . . .
e ssole da ècche
45 ji pu purtà rispètte.

Jé mi ci so
'dicrijète lu spérete . . .
a ffòrze di vidòrmele.
E 'llàure
50 la fantaséje mi péje . . .
e 'llàure vòte lu Ggigande
chi fféume a Nnovembre,
lu Ggigande chi ppéje
l'òstie a ahàuste,
55 lu Ggigande di jacce
a Ddicembre.
E ugne vvote
ni mm'avaste lu cirvelle
pi ssgué e ccapé
60 stu spettaquele,
ma lu core armène
sebr'apèrte p'arciòve
sti fighéure.
Quande scumbare
65 tra li néuvele,
e ssole li culléne
cchiù bballe si vòte,
mi sènde tréste
e lli pènze.
70 Allàure mi sènde

sàutt'a lli pite
la jèrve di Cambe Mbératore,
nu piène,
chi la prima vote
75 chi li vidéve,
mi féce capé
coma putòje essere fatte
tutte la terre.
Jé li déce semble
80 a ttutti quinde,
chi na bbillòzza tèle
a da hèsse véste
da lu màunne 'ndére.
M'appère anninze
85 chi lli bbèlle distòse,
ddua lu silènzje
hé nna mùsica tanda dàuce,
chi li ròcchje sènde
la vàuce di la mundagne.
90 Arpènze a qquande
so jéte su lli céme . . .
chi ddope tande camméne,
na vot'arrivète,
ti sindéje ccuscé liggire . . .
95 arguardéje a bballe

e tti sindéje trascinète
pi cchi li terre
e cchi lu sguarde
da patràune, t'arvutéje e . . .
100 ssèmbre cchjù ffrégne
ti sindéje!
Coma v'aje dòtte,
spòsse jé li vòte,
e nna sòre,
105 mindre mi li stoj 'arguzzà,
nu bbardasce èlle vicéne,
m'addummanne: "*Da ddua
ha minéute ssu Ggigande?*"
Mannaggia la Majèlle!
110 Chi la domande
mi fécia 'rmanò
come Ppeppine, mbujéune . . .
ma dope nu mumènde,
la stòssa fandaséje,
115 chi mm'avoje sviluppète
a ffòrze di vidò
lu tramàunde la sòre,
aspunnose.
"*Ha sscéte*
120 *da lu mère Adrijatiche,*

migliéune
e mmigliéune d'anne fà,
e ppi nn'ètre chi ttande
pòzza armanò llà!"

- 125 Jé nin zo come cquòlle
chi ji sparose, pi vvidò
si ssàutte ci stòje
addavòre stu Ggigande:
e cchi la mundagne
- 130 j'arspunnose
chi lu stèsse gréde
di che la pallòttele;
e cquòlle si li fece sàutte,
piccò pinzose
- 135 c'avoje arflatète,
e ccja cridose;
e ppi la paéure
scappose a bballe
pi nna répe
- 140 e nin diciose ninde
a nniscéune,
'm bo pi la paéure,
'bo piccò hère ggjà
mezzu matte . . .
- 145 e ccuscé l'ome pijòje

pi mmatte 'ndéutte!
Jé l'aje véste li paparazze
sopra lla mundagne,
e nn'arsciòje a ccapé
150 lu significhète,
ma c'ha studijète
l'ha dòtte séubbete
chi stòje sàutte a llu mère
e ppoje arscète,
155 e cc'havòje arricchète
chi ll'acque, e llu lignème,
chi li pàsquele
e lla cacciaggiàune . . .
pi ni 'm parlà
160 di lu magge 'n fjàure
che ppo fa 'rnasce
ungn'amàure!
Li pitra nustre,
tra li bbusche
165 di sti mundagne
cià cambète pi ttand'anne,
da li grotte a lli capanne,
da lli méure
a lli recinde, a lli cità!
170 E ssi ni mmi sbaje,

si chiamòje Visténe,
nu pòpele ggigande
coma hòsse chi mmo sta hèle,
a dduर्मé: pac'e ssògne!
175 E tutt'a ddé
c'aspétte la riscòsse,
p'arpijarse quòlle
chi nna vote hére lu si:
véte e rrispétte.
180 St'ùteme parole
na vote tinòje
nu grosse significhéte;
mo la véte
e lu rispétte hé . . .
185 si tti li sòlde
hé nnu càunde,
e si ni lli ti . . .
ni hé nn'ètre!
Ma la mundagne
190 nin té li sòlde:
Hé tutte d'ore
e nniscéune li sa:
hòme vòte sole li préte! . .
E ssi nin té li parahùcchje
195 st'ùmmena qué,

dicjòtemile vé chi li té!
A cchi lu féje ji simbrose
na bbèlla rispòste,
ma quòlle
200 c'havòse sindé 'apprèsse
dispjaciose pure a hòsse,
chi 'ngore capéssce
li guaje di stu màunne.
Difatte mo, si li vòte
205 a llu tramàunde,
hè bbèlle come ppréme,
ma lu jurne,
quande ci péje la sulagne,
oddije, povera mmò,
210 chi mm'attòcche a vvedò!
Chi tt'hòme fatte?
Artì m bo di bbusche
quà e llà,
mèndre li préte
215 si ni vòte nu méucchje.
Ddu'ha jéte a ffiné
li bbusche di cèrque,
d'addove lu còrne
archjamòje li bbèstje
220 a llu pàsquele?

Ddu'ha jéte a ffiné
la ggènde chi cambòje
hèsse p'a mmàunde,
quande lu péte,
225 l'isene e lli méule
hére li sole vittéure,
e lli sindire c'hòme pulòje
ugne pprimavére
e chi ppurtòje
230 a bballe, a lla fire?
Mo chi cci sta tandi strète
e pputòje sirvé
a lla ggènde di préme,
ha sirvéte sole
235 pi sfriggiarte,
p'arruinarte:
mo la ggènde ci vé
sole pi ddisturbarte.
E cchi li bbèlle sindire
240 s'arbuschite.
Sacce péure
chi tt'hòme svindrète,
pi ffa passà n'autostrète
e dda la firéte,
245 si na sscéte tutte l'acque:

tutte lu sangue chi ttinéje
si n'ha jéte!
Mo chi li bbèlle surgindèlle,
chi stòje vicéne a lli céme,
250 s'ha sicchète.
Quòste, si ni ll'hòme capéte,
signéfeche
a jé condr'a llu crijète.
Mo hé ll'angunéje,
255 e ssi tt'havésse da succéte
quòlle c'ha seccésse
a llu mère vicéne,
hé mmije
chi lla canzàuna finéssce,
260 piccò la mòrte s'avvicéne.
E je vuje cambà,
vvuje abbituà sti signuréne
di féje modèrne
a gguardarte la sòre,
265 pi ffarje gridà:
*"Tu scé chi ssi
na véra glòrrje!"*
Hésse nin za
chi jjé mi t'immagine
270 come llu paladéne visténe

truvète a Ccapistrène;
hèsse pènze sole
a ss'idule moderne,
fatte di pastéje
275 e di 'nguènde.
Sta stòrrje
si po pure mudificà:
si po firmà l'angunéje
e si po fa rpijà la véte
280 a llu Ggigande:
hòsse hé ppràunde
a uspità bbusche e animale;
pi nné cambe
285 e nné, a stu mumènde,
li stome a ccéte.
Ma jé pi ppréme,
ti vuj'arvidò com'hire,
e dda huje in poje,
vuje fa bbattaje,
290 pi ffa capé
a cchi sa pènze
chi ccummanne,
chi
295 "*tu scé chi ssi*
'na vera glòrrje."

